

דהיינו אחר י"ו ניסן שלא יאכל מהם ומספק אין לאסור כל השעורים כיון דרוב השעורים נזרעו קודם י"ו ניסן וכן כתב התרומה שם (פי' מקא) ח"ל ומה שאלו קונים שכן מן הגרים ואין אלו מוששים לחדש שמה השעורים לא השרישו קודם העומר אומר רמב"ה (פי' מקא) דמכין ארובא דשכר עשו משעורים שהשרישו קודם העומר אי נמי משנים מיושמים משנמנים והוא ליה ספק ספיקא ומיעוטא דמיעוטא ולא חיישין. והגהות מיימון כתבו בפרק (י"א) [י] מהלכות מאכלות אסורות (אות ג) נשם ספר מצוות (לאין קמ"ד) שהשיב ר"י ט' דמספיקא אין לאסור דרוב מטרות שלנו נזרעות ונשרשות [קודם העומר] ו. ובטרמיניאל"ה זורעים שולח שועל אחר הפסח מכל מקום כיון שאין דלתות המדינה נעולות וכול להביא שם ממקומות אחרים שזמן זורעים קודם הפסח מותר אכן ה"ס היה נוהג להחמיר על עצמו שלא לאכול שעורים לפי שזמן נזרעות אסור הפסח או לפי [מנין] סמוך מאוד ואפילו לפי חומרא זו בין פסח לקציר שעורים מותר לאכול מהם עכ"ל (א):

[בדק הבית] ותרומת הדרש כתב ברין זה בסימן (קצב) [קצא] [נד כאן]:

היה פירוש שהקרקע היתה עדין קשה מקרירות וזמן הסורף ולא יכלו לזרוע וכו' אבל בפסקיו (שם) חזר וז"ל אסור בשל גרים אלא בערלה וכלאים אבל בחדש כח כחם אסור ומשמע דלוי דאסור אסור אלא בשל ישראל וכלאי למתוה טובא אדברי רבינו שלא שם לנו לדבריו שנפסקו וזוילי שלפי שראה שכן היה נוהג לאסור כמו שכתב במשנה לכן עלה דעתו שחשובה זו עיקר דלא כפסקיו אבל אין זה כלום דאף על פי דהחמיר לעצמו אפילו הכי לאחריס אין להורות אלא כפי העולה מן הסוגיא והנה להם לישראל אם אינן נביאים הם בני נביאים ועד נראה דאפילו הוא פרוש ומחמיר לעצמו אין לנהוג לאסור אלא ביוצא נביאו אבל אם מיסב בסעודה עם תלמידי חכמים שנהגין היסור אסור לו לנהוג אסור בפניהם ואין לרץ לומר במקום גדולים ממנו והארכמי במשנה יא' נס"ד:

השנים אין לחוש מספק על התבואה לאסרה [ב] שמא לא נשרשה קודם דסמכין ארובא שנשרשת קודם לעומר. ועוד שהוא ספק ספיקא שמא היא מתבואת שנה שעברה. ואפילו היא מתבואת שנה זו שמא נשרשה לפני העומר. ועתה לפני הפסח נתתי אל לבי יען (ג) שימי עיניי הגוים היו בפרוס הפסח (ד) וגם [ה] עת הגריד [ב] היה ולא יכלו לחרוש ומיעוטא דמיעוטא זרעו לפני הפסח. ולא מלאני לבי לאסור אולי לא ישמעו לי. ואני משיב לשואלים דרשו מאת עובדי האדמה (ה) אם יאמרו שהרוב נשרש לפני הפסח מותר ואם לאו אסור. וגם אני זכור מנעורי פעמיים ושלש שימי עיניי הגוים היו בפרוס הפסח שרבותי נהגו איסור אבל לא הורו הלכה למעשה לאיסור. (ו) ואהא סמכין ואיני מורה איסור דמוטב שיהו שוגגין ואל יהו מזידין (שבת קמח). והחרד יפרוש עד כאן: ד (ו) תבואה שנזרעה אחר העומר וקצרה וזרעה ובשעת העומר היתה תחת הקרקע (ז) ולא התחילה עדיין לישרש (ט) מיבעיא אם העומר

ד תבואה שנזרעה אחר העומר וקצרה וכו' מיבעיא אם העומר שתירה וכו'. נפרק הזהב (כ"מ ט): ובמנחות פרק רבי ישמעאל (ט"ו). ופירש רש"י כמאן דשדו כדלא דמיין ושניהו עומר דהא דלמין שאם לא השרישו אסורים עד שיטא העומר הבא בגדוליהן מיירי או דילמא בטליהו אגב ארעא וכי לקיט להו כגידולין דמו יד:

דרכי משה

רצג (א) כתב בתרומת הדרש סימן קצ"א דהיכא דאירע שהשלג והכפור היו עד הפסח ובכל הסביבות שמביאים משם תבואה היה השלג וקרח ורוב שתייתם שכן אז צריך כל חדר להחמיר על עצמו אבל לא יורה לאסור דמוטב שיהו שוגגין ואל יהו מזידין דודאי

לא יפרשו דהואיל ורוב שתייתם הוא שכן קשה להפרישן אמנם אם רוב שתיית המדינה הוא יין ואינן צריכים לשנות שכן מותר להפרישן ולהורות לאיסור היכא דליכא אלא חדא ספיקא שמא של אשתקד הם ומצוה למחות בהן בהמתן עד כאן לשונו:

פרישה

הימה יבש מחמת הסורף והקרח: (ה) **אם יאסרו שהרוב נשרש לפני הפסח.** משמע דוקא שהרוב נשרש אבל מפנה על מפנה לא ולא אמרין דאף אם הוא מפנה על מפנה מכל מקום ספק ספיקא הוא כדלפיל אי נמי יש לומר דנקט רוב משום דלוי אפשר לזמנא ולדע אם הוא מפנה על מפנה אם לא שהרוב נשרש קודם הפסח דלוי הוא מיכר לעמים וק"ל: (ו) **ואהא סמכין.** פירוש סומך אי ורמתי: (ז) **תבואה שנזרעה אחר העומר.** שאין לה היסור עד שנה הבאה: (ח) **ולא התחילה עדיין לשרש.** שאם התחילה לשרש היה זה העומר השני מפריה ואם נגדוליהן: (ט) **מיבעיא אם העומר וכו'.** פירוש ללקוט המטאה עניה מתוך

דרישה

[ב] **שמא לא נשרשה קודם דסמכין.** וכן כתב בסמ"ג בשם ר"י שאין לחוש מספק וכתב וכלומבריא"ה רובן זורעין שכולת שועל אחר הפסח אף על פי כן מאחר שאין דלתות המדינות נעולות ויכול להביא שם ממקומות שרובן זורעין קודם הפסח ומותר עכ"ל וכן כתב רמ"א (סי' ע"ש) ואפילו להמחמירין בין פסח לקציר שעורים מותר לאכול מהם ועיין מה שכתב תרומת הדרש סימן (קצ"ה) [קצ"א] היכא דאירע שהשלג הכפור תהי' עד הפסח והביאו רמ"א ברי"ה בשולחן ערוך (שם) ע"ש. עד כאן המגיה:

חדושי הגהות

רצג [ה] הפרישה כתב דיותר נכון לגרוס וגם עת סגריר היה מלשון דלף טורד כוס סגריר (משל כ"ו) וז"ה שם נמשוה:

הגהות והערות

כאן (אות ד) שכתב שכתובה כתוב "עת סגריר", אבל בספרים שלפנינו הגי' עת הגריד: [ג] הגור אריה כתבה על הפסוק "כעת חיה הגהה כן לשרה אשתך" (בראשית יח י') ולא על הפסוק המובא כאן "כעת חיה ולשרה כן" (שם פסוק יד): [ד] כ"ה ברש"י במנחות אבל בבבא מציעא שם פירש"י "וכקרקע דעלמא דמו ולא שייך עומר בביתו למשרתו" ומשמע מהקצן אורה (מנחות שם ד"ה חיסים) ששתי הלשונות עולים לפירוש אחר:

[ט] ובסמ"ג הגי' ר' יצחק ב"ר שמואל: [י] הגהת המור וקציעה כח"י: [יא] ועיין בשו"ת הבי"ח החדשות סימנים סב, מה, מט. ועיי"ש עוד מה השיבו עליו בני דורו: [יב] כ"ה בתשובת הרא"ש ובדפוס פי"ב ר' שאק ובפרי"ד פרישה ובדפוס וילנא. בדפוס ב"י ובי"ח הגי' עת הגריד. ובדפוס שו"ת ווארד אל חגיגתא וחלק מכת"י הגי' עת סגריר. והמור וקציעה (בכת"י) ג"כ כתב שיש לגרוס "עת הגריד" (ועיין בפרישה

רצד א [ו] כפי תבואו אל הארץ וגו' כל הנוטע וכו' עד כולם חייבין בערלה וספורים מרבעי. אינא למטה דמקוף פרק קמח דערלה (מ"ט) מן ענקולות (פירוש ענינם שלקו קודם שהביאו שלש בשולן) והמלניס והגניס וכו' אסורין בערלה ונאשרה ומזר ומזמרין מרבעי והטולות מלן אסורות (פירוש מן ערלה מן מרבעי) ק' פירשו כל המפרשים דלכא לפרע טולות מותרים מרבעי דלס ק' הוה ליה למללניהו לטולות טחי ענקולות וכו' מד נא דסלכו אסורים בערלה ומזמרין מרבעי אלל כרסן מדקמני מרעל ענקולות וכו' אסורין בערלה ומזמרין מרבעי ומזר הכי מי הטולות מלן אסורות אלמא דכולן אסורות מן ערלה מן מרבעי מן מזר מן נאשרה קאמר ורבינו כסנ נהיפן דטולות נמי אסורין בערלה ומזמרין מרבעי: **וגראה** דעמ רבינו מדלמרינן בפרק מיד מברכין (מסע סוף דף מ') אהא

מתירה כאילו היתה מונחת בכלי או לא:
 ה ותו מיבעיא בשבולת שהביאה שליש קודם העומר ועקרה אחר עומר וחזר ושתלה והוסיפה (י) אם התוספת אוסר העיקר שהותר או לא ותרויהו לא אפשרא ולחומרא:

הלכות ערלה

סימן רצד

פרטי רמזי דיניס המבוארים בזה הסימן

[א] דין גרעני הפרי וקליפתו וכיצא בהם ועלין ולחבין ומי גפנים ואבינות ותמרות וקפריסין לענין ערלה ולענין רבעי: [ז] שני ערלה פעמים שהם פחות משלושה פעמים שהם יותר: [ח] אימתי יש לפירות האילן דין רבעי: [ו] פירות רבעי נפרין אחר שיגמרו רחלשו: [ז-ו] שיעור פדיון פירות רבעי והברכה ואם נהג בכל מקום ובכל זמן ובכל אילן: [ח-ט] ערלה נהגת בכל מקום ובכל זמן ואפילו בשל גוי דין ספק ערלה: [יא] חביט יין או ענבים שנמצאו טמנים בכרם שהוא ערלה: [יב] דין נוטע פרי או יחור של ערלה: [יג] דין ישראל וגוי שיש להם שותפות באילני ערלה: [יד] דין מרכיב ומברך לענין ערלה: [טז] דין כרמים שעובדי אדמה מברכים בכל שנה: [יז] אילן שנקצץ חזור וגדל מהשורש: [יט] אילן שעקרו הרוח או שטפו נהר ותשרש במקום אחר אם חייב במקום אחר: [כא] אילן שאינו גבה ספה אם חייב בערלה לעולם: [כב] אילן זקן ובו פירות ועקר ושחלו במקום אחר או שהרכיב ענף מלא פירות כאילן אחר: [כג] הנוטע עץ מאכל ואין דעתו לצורך אכילה או שנטעו לצורך אכילה ואחר כך חשב עליו לדברם אחרים: [כד] הנוטע לצורך מצוה חייב: [כה-כו] הנוטע בתוך שלו לצורך רבים או ברשות הרבים לצורך עצמו: [כז-כח] נוטע גדלן או נכרי או נוטע בבית או על הגג או בספינה או בעצץ או שעלה מאליו:

ה ותו מיבעיא בשבולת שהביאה שליש קודם לעומר ועקרה וכו'. גם זה שם נפרק רמי ישמעאל (שם): סח: **רצד** פרטי רמזי דיניס המבוארים בזה הסימן [ו] כיצד מותר למדות פירות נטע רבעי במחזור: תימא על מי שכתב שלחלל נטע רבעי יכיא ד' אשכולות מר' רוחות הכרם וא' מאמצע ושיאמר החילול ג' פעמים: תימא על מה שכתב החכם בפדיון נטע רבעי מההוא דערבין שקול ד' וחי ושדינתו בגורא: מה פירות נטע רבעי או חללן מותר לאכלן מיד: [יז] מותר לומר לגוי בשני ערלה עבוד כרמי ותסול פירותיה ותן לי כרסן שעברו עליה ג' שנים ואעברתה ואטול פירותיה: [יח] יש מרכיב שהוא חייב בערלה יש מרכיב שהוא פסול: [כב] היאך משערים לידע אם תוסף מאתיים: [כג] יישוב קשיות שהקשה רבינו שמשון על הירושלמי כדן נוטע לרבים או ברשות הרבים: [כד] אימתי העלה מאליו חייב: [כה] גוי שהיה מוכר פירות בשוק ואמר של ערלה הן של נטע רבעי הן:

א ערלה וכו' תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל וגו' כל הנוטע עץ מאכל מונה לו שלש שנים מעת נטיעתו וכו' הפירות שיהיו בו תוך ג' שנים כולם אסורים בהנאה לעולם. ומה שכתב שמונה לו משעם נטיעתן פשוט פירושלמי פרק קמח דערלה (ה"ט א): ובי"ש שכד הפירות אסורים בהנאה לעולם. בסוף פרק ג' דקידושין (ט): יליף מקראי דערלה אסורה בהנאה ולין לה פדיון חסו

א וכו' תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל וערלתם ערלתו את פרו שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל (ויקרא י"ט). כל הנוטע עץ מאכל מונה לו שלש שנים מעת נטיעתו. וכל הפירות שיהיו בו תוך שלש שנים (ב) כולם אסורין בהנאה (ג) לעולם בין עיקר הפרי (ג) בין הגרעינין בין הקליפין כגון קליפי

שומר לטולס כלומר דלית ימכר על ידי פדיון כמו נטע רבעי: **ופ"ש** בין עיקר הפרי בין הגרעינין בין הקליפין וכו'. משנה בפרק קמח דערלה (מ"ט) ענקולות והמלניס והגניס והגניס קליפי רמון והגן שלו קליפי לגמים והגרעינין אסורים בערלה ומותרים מרבעי והטולות כולם אסורות ופירש בירושלמי (שם ה"ה) ענקולות ענינם שלקו פלמיהון וכתב הר"ש (הלכות קטנות ערלה פ"ו) פירוש שלקו עד שלא הביאו שלש וכו' אומרים משהביאו שלש ג'. וכתב עוד והגרעינין נרעין של כל פרי אסורים בערלה דרשין (מסע לו): אם פרו אם הטפל לפרו ומותרים מרבעי דמיא (ירושלמי שם) פרי אמה פודה ולי אמה פודה לא חסר ולא פגין ד'. והטולות בפרק מיד מברכין (מסע מ'): מד אמר פמרי דדיקי פמרים שהרוס משיכן ומד אמר טעלי כומרא פמרים שאינם מתבטלים בליין ומומרים אוחס במחללות להפסמם ויחיו

x and 90/5
 called
 וצ"ל
 פ"ט

פרישה

הקרקע ולאכלה דהא דלמרינן שס"ט לא השרישו אסורים עד שיסא העומר כהא בעיהוין ליידי או דלמא בעליהו אנג ארעא וכו' לקיט לכו בעיהוין דמי. רש"י. ורלה למר כיון שכבר היו נאסור אלל שאינם אסורים כגון שזרעו קודם העומר ותקצרו וכו' פשיטא שכן מותרין. פרק רמי ישמעאל ממנאות דף ס"ט ושההב סוף הפרק: (י) אם התוספת אוסר היעקר או לא. פירוש ולס לית אסור גם התוספת מותר כיון דכבר השרישה וגולה שליש קודם העומר דלס לא ק' קשה הא לי אפשר

לפרש זה מזה דלמן למר דימכרז דמי הטוספס יהיס אסור דלמן עין אסור בעדס דהא סופו יהיס מותר לשנה הבלה על כל פנים כשיעמר עליו העומר:
רצד (ב) כולם אסורים בהנאה. דכמי בערלה לא יאכל (מזרי מסמ הי"ד) דמשמע אסור הבלה (פסחים כ"א):
 (ג) לעולם. ר"ל אפילו לאחר ג' שנים וגם אין להם פדיון: (ג) בין הגרעינין בין הקליפין. דכמי אם פרו אם הטפל לפריו:

הגהות והערות

(בביאורו ס"ק א) שמקורו הוא בתורת כהנים (קדושים פ"ג) וכו' כראש השנה ט' י'. [ב] צ"ע דבקדושין (נו): ילפינן לה מיערלתם ערלתו (ועיינו לגמ' זו הבאר הגולה (סק"ב) ובביאור הגר"א (ס"ק ב) ובפסחים (כב): מבאר הגמרא מרע א"א ללמדו זאת מילא יאכלי. אמנם בפירוש הרי"ח (הגורמים י"ט תשנ"א) מבאר דלמסקנת הגמרא שפיר ילפינן לה מילא יאכלי: [ג] וי"א וכו'. תרווייהו בירושלמי. מעוני ז"ט (שם אות ק). וכו' להדיא בבית כאן: [ד] הרמב"ם בפירוש המשנה (פ"א הי"ח) כתב שאין בהם רבעי שהם כמעשר שני ולא יתקשר בו אלא פרי הראוי לאכילה ומבאר התוספות י"ט שם (ר"ח

טן רש"י שם נודס בגמרא יהוסיפה משהו מהו' וכתב ע"ז השטמ"ק (אות ד) יהוסיפה פירש"י כל שהוא אבל הוסיפה רוב פשיטא ולא מבטל עיקר לגדולין אבל כל שהוא בטל וא"ת דבר שיש לו פתירים הוא ואמאי בטל תוצרין לחלק בין שאר בטולין לביטול דגדולין? וע"ע ק"ן אורה (נדרים נט): ר"ח (הדדן). **רצד** [א] שם בירושלמי הגירסא: ערלה מאימתי הוא מנה לו משעת נטיעתו. וכתב ע"ז הרוב"ז שהגרי"א בכ"ק מפק לחיבת ערלה ומאימתי הוא מנה לה קאי אולעיל שון בהרכבת אילן מאכל באילן סרק. וגם הפני משה מפרש שקאי אולעיל (למרות שאינו מניה כהגרי"א). ועל דין דין כתב הגרי"א

ואכונה מלחמה בה בזה היתה לו הוכחה להראשם שלא זרעו עד
 אחר הפסח: (ד) אבל אין להורות לאחרים בו. אין זה כדאי
 מלבדל על שאלו רואין חמיו ישראל כמעט רובם אין מזהרין מחדש
 בשום שנה ולא שייך לומר עליהם מוטב יהיו שוגגים בו וכבר ערכו
 מורח בדבר זה למלוא היסוד מלך

הירושלמי שמשם הוכיח ר"י בעל
 האוס' שיש חיבור אפי' בשל עובד
 כוכבים ואחר זה נמשכו כל הגדולים
 ואמר שיש לו פ' אחר על הירושלמי
 שלא דבריו ר"י ואזו אין לנו עסק
 בזה אף אם היה לנו פ' כגון על
 הירושלמי אין לנו להדים ראש נגד
 כל כפופים (*). ומ"מ נראה לפי ע"ד
 לנמד זכות הגון על הסוחר בזה דרך
 חיבור החדש בח"ל הוא פלוגתא

הואלי נפיק דקדושין (דף ל"ח) דח"ק דמתנין ס"ל חדש אין טובג
 בחל דכתיב ביה בכל מושבותיכם ירושה וישיבה דוקא
 ור"א ס"ל חדש טובג ככ"מ דמוסבותיכ' ככ"מ שאחס ויבנים משמע ור'
 ישמעאל ור"ע פליגי ג"כ בזה דר"י ס"ל בח"ק ור"ע כר"א ובחשו' הר"א
 חזק דר' ישמעאל ור"ע ס"ל כר"א והוא ט"ס דכדאידו אמרין בגמרא
 אחר אביי מאן תנא דפליגי עליה דרבי אליעזר ר' ישמעאל היא (*). ור"ל
 ר"ע ס"ל כר"א והימה על הכי' שהעזיק חסובה זאה ולא הרגיש טע"ס
 שיש בה כלל העולה דגמרא לא איפסקא הלכתא בזה והיה לנו לומר
 דהלכה כהנא קמא דר"א דיוחיד ורבים הלכה כרבים אלא דפסקו
 דר"י ובראש' כר"א מדמנינו במסכת ערלה סחם מחני' כוותיה
 ואפשר שהיה לרין בזה דיכול להיות דמסכת ערלה שנייה קודם

למסכת קידושין ור"א ס"ל סחם ור"א ס"ל מחלוקת וממילא אין הלכה
 כסחם גדליה כהגול קמא (דף ק"ב) והיה לנו לומר דהלכה כהנא
 קמא דהוא רבים אלא דרובין קמא (דף ק"ב) והיה לנו לומר דהלכה כהנא
 כהנא דערלה ואם כן יש לנו לרין ולומר דבמדינות אלו שהוא
 שעת הדחק דמיו של חדש תלוי בשתיית סכר שעורים ושבולת שועל
 גדלי הוא החנא קמא לסמוך עליו בשעת הדחק כיון דלא איפסקא
 הלכה בפירוש בגמרא כר"א. ור"א היה ברורה לזה מפי' דנדה (ד' ע')

ח"ד משנה ועשה רבי כרבי אליעזר לענין דיה שעתה הגדה לאחר
 שזכר אחר כדאי הוא ר' אליעזר לסמוך עליו בשעת הדחק מאי
 לאחר שזכר אלימא לאחר שזכר דאין הלכה כר"א אלא כרבינן
 בשעת הדחק כיבי עביד כוותיה אלא דלא אחמר הלכתא לא כמר ולא
 כמר ומאי לאחר שזכר דלא יחיד פליגי עליה אלא רבים פליגי עליה
 אחר כדאי הוא ר"א לסמוך עליו בשעת הדחק כר"י אפי' שעת הדחק דמי
 הלכה פסוקה אלא שיש לומר דהלכה כרבים אפי' שעת הדחק דמי
 למלאת דרבים החמירו לפסוק כר"א וע"כ ודאי כדאי הוא [ח"ק של]

ר"א דהכא לסמוך עליו בשעת הדחק וכן איתא פ"ק גיטין (ד' י"ט)
 כדאי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק אפי' שעת פליגי עליה
 סחם והלכה כרבים. והפוסקים שלא חשו בשעת הדחק בזה דבארצות
 שלהם אין זה דק כל עיקר דהם היו בארצות החמים ובהרבה
 שנים לא יזדמן שהיה בארץ שנה חיבור חדש אבל בארצות שיש
 בהם קרירות זמן החורף נמשך עד פסח ודאי מודים שיש לסמוך
 להלך בזה כיון שחיוי של חדש תלוי מונס בזה שיעקר שתייה שלהם
 הוא סכר שעורים ויכולה בו ומו"ח ז"ל כתב שמל"א חסובה אחת בהגדה
 רש"ל כשם מעיל נדק כשם רבינו אביגדור כ"ן בשם חסובה ריב"א
 כח"ק דר"א עכ"ל ויש לכון דבר זה ע"פ מה שכתבתי כגלע"ד:

זמן הקציר: ו כי מוטב שהיו שוגגין בו. אבל אם רוב שתיית
 התדינה יין ור"ל לשעורים ושבולת שועל רק לפעמים למאלל וליחא
 דוחקא לזיבורא במידי להפריס מאיסור חדש היכא לזיכא אלא חד
 ספיקא שמהל של אשחקד שמהל של שנה זו מזהו למותח כהמון עם
 להורות להם לאיסור דס"ס אין כחן

ולמה מן הסהם (ד) חלל אין להורות לאחרים במקום שרוב שתייתן
 ואכילתן ממינים אלו כי ז' (ה) מוטב שהיו שוגגין ולא יהיו מידין
 (כן משמע בעור בשם הראש' ור"א סי' ק"לח) (*):
 ד ה תבואה ח שנזרעה אחר העומר וקצרה וזרעה
 ובשעת העומר היתה החתה הקרקע ט ולא
 החחילה עדיין לשרש אסור:
 ה שבוילת שהביאה שליש קודם העומר ועקרה
 אחר העומר וחזר ושחלה והוסיפה החוספת
 אסור העיקר שהוחזר:

היולא מהן מותר ולריך להשיב בדבר כי מחסובה הראש' ריש כלל
 ב' ומחוסבות הדשן הג"ל ומשאר פוסקים משמע שאסור: והב"ח
 האריך להוכיח חדש אינו טובג בשל עובדי כוכבים וכל דבריו
 חמוסים ודברי בעלי החוספות וסייעתם נכונים וראיותיהם ברורות
 דטובג בשל עובדי כוכבים ונפרע הרחיה שהביא הכ"מ מה"ס דפ"ק
 דר"ח דף י"ג ליתא דהתם אי לאו האי דיוקא דממחרת הפסח אכלו
 מעיקרא לא אכלו ה"א דאכלו יאן א"כ משום דכפ"ק דקידושין איכא
 תנא דס"ל דמוסבותיכם אחי שלא נאסרה עד אחר ירושה וישיבה
 (ואיתא חסם בש"ס דהאי תנא ליה ליה האי דרשה דממחרת הפסח
 אכלו מעיקרא לא אכלו ור"א דס"ל דמוסבותיכם כל מקום שלחם
 ויבשים איתא ליה האי דרשה ר"ח ס"ל הא דמשני ברה"א לא ס"ד דכתיב

ממחרת הפסח בו ע"כ כר"א ח"כ חי לאו כך דיוקא דממחרת בו ה"א
 דלא הקריבו וחדש לא היה טובג אלא עד לאחר ירושה וישיבה) אדרבה
 מכאן"ל דאי' ברור' ג"כ דהדש טובג בשל עובדי כוכבי' דהא כיון דפ"י'
 מהיכן הקריבו בו' מסיק הדעתיה דכל א"י של עובדי כוכבים היתה
 אפ"ה כי דייק ממחרת הפסח אכלו מעיקרא לא אכלו ל"ק ליה אלא
 מהיכן הקריבו אכלו האי דמעיקרא לא אכלו אחי ליה ש"מ
 דטובג בשל עובדי כוכבים ועוד נראה לי ר"א היה ברורה מן הירושלמי
 רפ"ב דחלה גבי קמה למה ויבשה ומשמע לי' ד"ס מאלו קמה למה מהו
 שחאה אסורה משום חדש כלומר מי נימא כיון דכוסה לקצור הוי חדש
 של ישראל או נימא כיון דעיייל ביד עובדי כוכבים מותר א"ל למה לא
 ח"ל קמה ויבשה מהו א"ל אפי' ויבשה דאין חילוק וטובג בשל עובדי
 כוכבים ור"ש מקו"י בפירוש המשניות פ' למה חדשה ויבשה יבשה
 משל אשחקד וכתב ותימה גדולה למה לא התייך העומר משל אשחקד
 ולא ידחתי לכוף דעתו דדבר ברור כדפרישתי: ז מוטב שהיו שוגגין

בו. שיון בח"ס ס' חר"ח סעיף ב' בהג"ה: ח שנזרעה אחר
 העומר. ה"ה נזרעה קודם העומר ולא השרישה עד לאחר העומר:
 ט ולא התחילה עדיין לשרש. מבטיח בש"ס חס מותר ללקוט
 החבוזה המונחת בקרקע בשעת עומר ולאכלה או נימא לדמיון
 מונחין בכלל' ול"ד ללא השרישה קודם העומר כסעיף ג' דאסור
 מוסם הגדולים מה שאין כן הבא חו נימא כיון דמונחם בקרקע
 כגדולים דמי ואסור מספק ודוקא בנזרע אחר העומר הראשון אבל
 נזרע קודם העומר כיון דנעשית ישן חס כן פשוט דמותר ללקטן דהיי
 דאין העומר מתייך כיון דמונחם בקרקע מכל מקום כבר מותרים:

שאין חדש טובג בשל עובדי כוכבים וכן משמע בה"ג ושמה ס"ל דהלכה
 היטב
 שנה זו מזהו למחות כהמון עם ולהורות להם לאיסור. ובפסד לחם משנה האריך
 למלוא היסוד על סכר שעורים הנעשה מחדש מטעם שהמסקה היולא מהן מותר
 ולריך להתייב בדבר כי מחסובה הראש' ומח"ה ושאר פוסקים משמע שאסור
 ונהי"ל האריך גם כן להוכיח כראיות נכונות מה"ס דהדש בח"ל דאורייתא
 דלא כה"פ ע"ש:

דריש מ"ס' חלה ומנחת דף ט'
 ט"א: (י"ח) שהיו כזה חוב
 כגון קפ"ח קדמי ונכתיב
 כהנה מניח' לנ"ד שבת
 על הירושלמי ריש מסכת חלה
 דהיי ש"ו קריית' פטות
 אכילת מהו לילי כח נתימס'
 לנ"ק משה ש"ו חזרי עובדי
 טוכים מתייב להם אלא ודק
 אמרו כהן פלה אלא ודק
 שם החדש כלל פ"ק מחני'
 ר' אלעזר ור"ה פ"ק פ"ק דס"ל
 דמתני' יחזיקה הוא ולא ק"ל
 כוותיה והדש מותר בח"ל
 ולכן הו' קוים מתגדי עובדי
 טוכים ור"ל דהיון דרנן
 דכ"ל אפי' ויניח ס"ל דאסור
 בח"ל מחלוקתא ור"א ל"ל
 ומקום שהלמוד יושלמי
 הולך על הגנל ק"ל כהנה
 גנלי י"ל שנת הדקק שאני
 ח"מ' חכ' ס"ו ואלשר שיה
 פטת חסובה היב"ש שריטא
 פ"ק ל"ח כשם כהנא שפ"ל
 ונ' עוד חכ' ל"ח כהנא
 כהן פ"ק ופ"ק ופ"ק ופ"ק
 רכ"ל לנזרע אסור ור"י ודק
 נראה דאין לנזרע אסור אלא
 יורכב כניחו אלא חס מסכ
 כשעורה חס ח"מ שטריט' חזר
 אסור לו לנזרע אסור כהנא
 ור"י פ"ק: ח נתיח ולא
 נפשת ל"ח דף י"ג ונתיח
 דה"ס פ"ק ונתיח חזר' ע"כ
 שם פ"ק ולא נפשת חזר' ע"כ:

דנימא ספק של אשחקד ואח"ל של
 שנה זו שמה חנוזה זו מן המיטוע
 שנזרעה קודם העומר מושג' מעומר
 דכיון דמיטועה הוא לא עבדי' מיניה
 ס"ס דמיטוע לגבי רובא כמאן
 לתיייה דמי כדאיתא כהדיוס בחוס'
 כשמעוין דפחו פזוח פ"ק דכהנכות
 ע"כ וכן' לח"מ סוף מסכת חרומות
 האריך למלוא היסוד על סכר שעורים
 הנעשה מחדש מטעם שהמסקה

היולא מהן מותר ולריך להשיב בדבר כי מחסובה הראש' ריש כלל
 ב' ומחוסבות הדשן הג"ל ומשאר פוסקים משמע שאסור: והב"ח
 האריך להוכיח חדש אינו טובג בשל עובדי כוכבים וכל דבריו
 חמוסים ודברי בעלי החוספות וסייעתם נכונים וראיותיהם ברורות
 דטובג בשל עובדי כוכבים ונפרע הרחיה שהביא הכ"מ מה"ס דפ"ק
 דר"ח דף י"ג ליתא דהתם אי לאו האי דיוקא דממחרת הפסח אכלו
 מעיקרא לא אכלו ה"א דאכלו יאן א"כ משום דכפ"ק דקידושין איכא
 תנא דס"ל דמוסבותיכם אחי שלא נאסרה עד אחר ירושה וישיבה
 (ואיתא חסם בש"ס דהאי תנא ליה ליה האי דרשה דממחרת הפסח
 אכלו מעיקרא לא אכלו ור"א דס"ל דמוסבותיכם כל מקום שלחם
 ויבשים איתא ליה האי דרשה ר"ח ס"ל הא דמשני ברה"א לא ס"ד דכתיב

ממחרת הפסח בו ע"כ כר"א ח"כ חי לאו כך דיוקא דממחרת בו ה"א
 דלא הקריבו וחדש לא היה טובג אלא עד לאחר ירושה וישיבה) אדרבה
 מכאן"ל דאי' ברור' ג"כ דהדש טובג בשל עובדי כוכבי' דהא כיון דפ"י'
 מהיכן הקריבו בו' מסיק הדעתיה דכל א"י של עובדי כוכבים היתה
 אפ"ה כי דייק ממחרת הפסח אכלו מעיקרא לא אכלו ל"ק ליה אלא
 מהיכן הקריבו אכלו האי דמעיקרא לא אכלו אחי ליה ש"מ
 דטובג בשל עובדי כוכבים ועוד נראה לי ר"א היה ברורה מן הירושלמי
 רפ"ב דחלה גבי קמה למה ויבשה ומשמע לי' ד"ס מאלו קמה למה מהו
 שחאה אסורה משום חדש כלומר מי נימא כיון דכוסה לקצור הוי חדש
 של ישראל או נימא כיון דעיייל ביד עובדי כוכבים מותר א"ל למה לא
 ח"ל קמה ויבשה מהו א"ל אפי' ויבשה דאין חילוק וטובג בשל עובדי
 כוכבים ור"ש מקו"י בפירוש המשניות פ' למה חדשה ויבשה יבשה
 משל אשחקד וכתב ותימה גדולה למה לא התייך העומר משל אשחקד
 ולא ידחתי לכוף דעתו דדבר ברור כדפרישתי: ז מוטב שהיו שוגגין

בו. שיון בח"ס ס' חר"ח סעיף ב' בהג"ה: ח שנזרעה אחר
 העומר. ה"ה נזרעה קודם העומר ולא השרישה עד לאחר העומר:
 ט ולא התחילה עדיין לשרש. מבטיח בש"ס חס מותר ללקוט
 החבוזה המונחת בקרקע בשעת עומר ולאכלה או נימא לדמיון
 מונחין בכלל' ול"ד ללא השרישה קודם העומר כסעיף ג' דאסור
 מוסם הגדולים מה שאין כן הבא חו נימא כיון דמונחם בקרקע
 כגדולים דמי ואסור מספק ודוקא בנזרע אחר העומר הראשון אבל
 נזרע קודם העומר כיון דנעשית ישן חס כן פשוט דמותר ללקטן דהיי
 דאין העומר מתייך כיון דמונחם בקרקע מכל מקום כבר מותרים:

שאין חדש טובג בשל עובדי כוכבים וכן משמע בה"ג ושמה ס"ל דהלכה
 היטב
 שנה זו מזהו למחות כהמון עם ולהורות להם לאיסור. ובפסד לחם משנה האריך
 למלוא היסוד על סכר שעורים הנעשה מחדש מטעם שהמסקה היולא מהן מותר
 ולריך להתייב בדבר כי מחסובה הראש' ומח"ה ושאר פוסקים משמע שאסור
 ונהי"ל האריך גם כן להוכיח כראיות נכונות מה"ס דהדש בח"ל דאורייתא
 דלא כה"פ ע"ש:

בית הלל
 כמסקין ביולאין מן השעורים
 ומסכות שועל הוא מותר
 שאינו ביולא מין. וזהו פ"ק
 זה חמ"ס שנה למדת היסוד זה
 מן פ"ק ו' ו' נפק סהור
 והרובע של גמ' הגול והדש
 ור"י מ"ה היולא מין אינו
 כמסקין' כגון פ"ק מן השעורים
 ע"ש ובר דהו"ט גס היסוד זה
 מסוס שאין כלום כ"י והשע
 גבי תרומה כמסקין ביולאין מן

בית הלל
 כמסקין ביולאין מן השעורים
 ומסכות שועל הוא מותר
 שאינו ביולא מין. וזהו פ"ק
 זה חמ"ס שנה למדת היסוד זה
 מן פ"ק ו' ו' נפק סהור
 והרובע של גמ' הגול והדש
 ור"י מ"ה היולא מין אינו
 כמסקין' כגון פ"ק מן השעורים
 ע"ש ובר דהו"ט גס היסוד זה
 מסוס שאין כלום כ"י והשע
 גבי תרומה כמסקין ביולאין מן

בית הלל
 כמסקין ביולאין מן השעורים
 ומסכות שועל הוא מותר
 שאינו ביולא מין. וזהו פ"ק
 זה חמ"ס שנה למדת היסוד זה
 מן פ"ק ו' ו' נפק סהור
 והרובע של גמ' הגול והדש
 ור"י מ"ה היולא מין אינו
 כמסקין' כגון פ"ק מן השעורים
 ע"ש ובר דהו"ט גס היסוד זה
 מסוס שאין כלום כ"י והשע
 גבי תרומה כמסקין ביולאין מן

בית הלל
 כמסקין ביולאין מן השעורים
 ומסכות שועל הוא מותר
 שאינו ביולא מין. וזהו פ"ק
 זה חמ"ס שנה למדת היסוד זה
 מן פ"ק ו' ו' נפק סהור
 והרובע של גמ' הגול והדש
 ור"י מ"ה היולא מין אינו
 כמסקין' כגון פ"ק מן השעורים
 ע"ש ובר דהו"ט גס היסוד זה
 מסוס שאין כלום כ"י והשע
 גבי תרומה כמסקין ביולאין מן

בית הלל
 כמסקין ביולאין מן השעורים
 ומסכות שועל הוא מותר
 שאינו ביולא מין. וזהו פ"ק
 זה חמ"ס שנה למדת היסוד זה
 מן פ"ק ו' ו' נפק סהור
 והרובע של גמ' הגול והדש
 ור"י מ"ה היולא מין אינו
 כמסקין' כגון פ"ק מן השעורים
 ע"ש ובר דהו"ט גס היסוד זה
 מסוס שאין כלום כ"י והשע
 גבי תרומה כמסקין ביולאין מן

בית הלל
 כמסקין ביולאין מן השעורים
 ומסכות שועל הוא מותר
 שאינו ביולא מין. וזהו פ"ק
 זה חמ"ס שנה למדת היסוד זה
 מן פ"ק ו' ו' נפק סהור
 והרובע של גמ' הגול והדש
 ור"י מ"ה היולא מין אינו
 כמסקין' כגון פ"ק מן השעורים
 ע"ש ובר דהו"ט גס היסוד זה
 מסוס שאין כלום כ"י והשע
 גבי תרומה כמסקין ביולאין מן

בית הלל
 כמסקין ביולאין מן השעורים
 ומסכות שועל הוא מותר
 שאינו ביולא מין. וזהו פ"ק
 זה חמ"ס שנה למדת היסוד זה
 מן פ"ק ו' ו' נפק סהור
 והרובע של גמ' הגול והדש
 ור"י מ"ה היולא מין אינו
 כמסקין' כגון פ"ק מן השעורים
 ע"ש ובר דהו"ט גס היסוד זה
 מסוס שאין כלום כ"י והשע
 גבי תרומה כמסקין ביולאין מן

בית הלל
 כמסקין ביולאין מן השעורים
 ומסכות שועל הוא מותר
 שאינו ביולא מין. וזהו פ"ק
 זה חמ"ס שנה למדת היסוד זה
 מן פ"ק ו' ו' נפק סהור
 והרובע של גמ' הגול והדש
 ור"י מ"ה היולא מין אינו
 כמסקין' כגון פ"ק מן השעורים
 ע"ש ובר דהו"ט גס היסוד זה
 מסוס שאין כלום כ"י והשע
 גבי תרומה כמסקין ביולאין מן

בית הלל
 כמסקין ביולאין מן השעורים
 ומסכות שועל הוא מותר
 שאינו ביולא מין. וזהו פ"ק
 זה חמ"ס שנה למדת היסוד זה
 מן פ"ק ו' ו' נפק סהור
 והרובע של גמ' הגול והדש
 ור"י מ"ה היולא מין אינו
 כמסקין' כגון פ"ק מן השעורים
 ע"ש ובר דהו"ט גס היסוד זה
 מסוס שאין כלום כ"י והשע
 גבי תרומה כמסקין ביולאין מן

בית הלל
 כמסקין ביולאין מן השעורים
 ומסכות שועל הוא מותר
 שאינו ביולא מין. וזהו פ"ק
 זה חמ"ס שנה למדת היסוד זה
 מן פ"ק ו' ו' נפק סהור
 והרובע של גמ' הגול והדש
 ור"י מ"ה היולא מין אינו
 כמסקין' כגון פ"ק מן השעורים
 ע"ש ובר דהו"ט גס היסוד זה
 מסוס שאין כלום כ"י והשע
 גבי תרומה כמסקין ביולאין מן

ט / ויט

יט את חקתי תשמרו בהמתך לא תרביע בלאים שדה
לא תזרע בלאים ובגד בלאים שעטנו לא יעלה עליך:
כ ואיש פיישכב את אשה שכבת זרע והוא שפחה
ג נחרפת לאיש והפדה לא נפדתה או חפשה לא נתן לה
כא בקרת תהיה לא יומתו ביי לא חפשה: והביא את אשמו
כב ליהוה אל פתח אהל מועד איל אשם: וכפר עליו הכהן
באיל האשם לפני יהוה על חטאתו אשר חטא ונסלח
לו מחטאתו אשר חטא:

כג וְכִי־תִבְאוּ אֶל־הָאָרֶץ וְנִטְעַתֶּם כָּל־עֵץ מֵאֵל וְעַרְלַתֶּם
עַרְלַתוֹ אֶת־פְּרִיֹו שְׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֵרְלִים לֹא יֵאָכֵל:
כד וּבִשְׁנֵה הַרְבִּיעֵת יִהְיֶה כָּל־פְּרִיֹו קֹדֶשׁ הַלְּוִיִּם לַיהוָה:
כה וּבִשְׁנֵה הַחֲמִישֵׁת תֹּאכְלוּ אֶת־פְּרִיֹו לְהוֹסִיף לָכֶם תְּבוּאָתוֹ
כו אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: לֹא תֹאכְלוּ עַל־הַדָּם לֹא תִנְחָשׁוּ וְלֹא

יט ית קמי חטון בעירך לא תרביע
ערובין חקלקר לא תזרע ערובין ונתן
ערובין שעטנו לא יסק עליך: כג
ארי ישכוב עם אתתא שכבת זרע
והיא אמתא אחידא לגבר ואתפרסא
לא אתפריקת בכספא או חרותא לא
אתיהיבת לה בשטר בקרתא ה
לא יומתו ארי לא אתחררת: כד
ית אשמה קדם יי לתרע משקן וסג
דבר לאשמה: כד וכפר עליו הכהן
בדכרא ראשמה קדם יי על חטאתו
חב וישתבק לה מחובתה די חב
כג וארי תעלון לארעא ותצטן כל איל
דמיכל ותרחקון רחקא ית אבה תלה
שניו יהי לכוון מרחק לאבדא לא
יתאכל: כד ובששתא רביעתא יהי כל
אבה קדש תשבחון קדם יי: כה
חמשותא תיכלון ית אבה לאסג
לכוון עללתה אנא יי אלהבון: כה
תיכלון על דמא לא תנחשו ולא

כ"ט

קידושיה קידושין וחייבין מיתה (ת"כ ס"ה): (כב) ונסלח לו מחטאתו אשר
חטא. לרבות את המזיד כשוגג (ת"כ ס"ז; כריתות ט:). (כג) וערלתם ערלתם
ואטמתם אטימתו. יהא אטוס ונסתם מליהנות ממנו: שלש שנים יהיה לכם
ערלים. מאימתי מונה לו, משעת נטיעתו (ת"כ פרשתא ג'.) יכול אם הגיש לזה
שלש שנים יהא מותר, ת"ל יהיה, בהוייתו יהא (ס"ד): (כד) יהיה כל פרוי קדש.
כמעשר שני (קידושין נ"ד): שכתוב בו וכל מעשר הארץ וגו' קדש לה' (להגן ט"ז) זה
מעשר שני אינו נאכל חוץ לחומת ירושלים אלא בפדיון אף זה ק"ו. והב"ר זה הענין לה'
הוא, שנושאו שם לשבח ולהלל לשמים (ת"כ ס"ט; ברכות לה:). (כה) לחוסף לכם
תבואתו. המלוה הזאת ששמרו תהיה להוסיף לכם תבואתו, שבכרתו חייב
לכם פירות הנטיעות. היה רבי עקיבא אומר דברה תורה כנגד יצר הרע, שלא יחשב
אדם הרי ארבע שנים אני מלעטר בו חנם, לפיכך נאמר להוסיף לכם תבואתו (ת"כ
ס"ז): אני ה'. אני ה' המבטיח על כך וגאמון לשמור הבטחתי: (כו) לא תאכלו על
הדם. להרבה פנים נדרש בסנהדרין (סג, ת"כ פרק ו"א) אזהרה שלא יאכל הבשר
קדשים לפני זריקת דמים, ואזהרה לאוכל מזהמת חולין טרם שתלא נפשה ועד
הרבה: לא תנחשו. כגון אלו המנחשין בחולדה ובפופות (ת"כ ס"ג פ"ט נ"ה)

(יט) את חקתי תשמרו. ואלו הן בהמתך לא תרביע בלאים וגו'. חקיס אלו
גזרות מלך שאין טעם לדבר: ובגד בלאים. למה נאמר, לפי שנה' לא תלבש שעטנו
למר ופסחים יחדו (דברים כ"ב) יכול לא ילבש גיזי למר ואיני פשתן, ת"ל בגד. מנין
לרבות הלכדים, ת"ל שעטנו, דבר שהוא שוע טווי וגו' (ת"כ פרק ד"יח). ואומר אני
נח לשון דבר הנמלט וזור זה עם זה לחברו, מיטע"ר בלע"ז, כמו חזיון לגאזי דאית
בהון (מו"ק י"ב): שאלו מפרשין לשון כמוש, פליטע"ר א. ולשון שעטנו פי' מנחס
מהכרת למר ופסחים: (כ) נחרפת לאיש. מיופדת ומיוחדת לאיש ואינו יודע לו
דמיון במקרא ובשפחה כנענית שחזיה שפחה וחז"י בת חורין המאורסת לעבד עברי
שמותר בשפחה הכתוב מדבר (ת"כ פרק י"ב; כריתות י"א). והפדה לא נפרדתה.
פדויה וחז"ה פדויה. וססת פדיון בכסף (ת"כ ס"ג): או חפשה. בשטר (ס"ט):
בקרת תהיה. יש על בית דין לבקר הדבר שלא לחייבה מיתה, כי לא חפשה, ואין
קידושיה קידושין גמורין. ורבותיו למדו מכאן שהיא במלקות, תהא בקריאה,
שהדיינים המלקין קורין על הלוקה אם לא תשמור לעשות וגו' והפלא ה' את מכותך
וגו' (דברים כ"ח: נח"ט): תהיה. היא לוקה ולא הוא (ת"כ ס"ד; כריתות ס"ז): כי
לא חפשה. לפיכך אין חייב עליה מיתה שאין קידושיה קידושין, הא אם חופשה

Ramban clarifies the above point. God surely has reasons, but since man cannot know them, he cannot feel the same satisfaction in performing these decrees that he has when he performs precepts that he feels he understands. In the case of *kill'ayim*, Ramban offers a reason. God created the world with certain distinct species, and His wisdom decreed that these species remain intact and unadulterated. For man to take it upon himself to alter the order of Creation suggests a lack of faith in God's plan. Moreover, each species on earth is directed by a Heavenly force, so that the earthly species represent profound spiritual forces. To tamper with them is to cause harm that earth-bound man cannot fathom.

It should be noted that these laws of mixtures are limited to specific matters, and do not limit the infinite number of alloys and combinations that are so much a part of modern life. To the contrary, man is duty bound to improve the world and, in a sense, "complete" the work of Creation.

others as you love yourself. Just as you love yourself instinctively, without looking for reasons, so you should love others, even without reasons."

How to love another.
HaKsav V'HaKabbalah offers a list of realistic examples of how one can fulfill this commandment in ways that are possible: (a) Your affection for others should be real, not feigned. (b) Always treat others with respect. (c) Always seek the best for them. (d) Join in their pain. (e) Greet them with friendliness. (f) Give them the benefit of the doubt. (g) Assist them physically, even in matters that are not very difficult. (h) Be ready to assist with small or moderate loans and gifts. (i) Do not consider yourself better than them.
19. Kill'ayim/Forbidden mixtures. The prohibitions not to crossbreed or to wear mixtures of wool and linen are the quintessential חקים, decrees, i.e., commands of the King for which man knows no reasons (Rashi).

ראים לאכלה ה' עכ"ל: ומ"ש רבינו כולם חייבים בערלה ופסורים מרבעי. נראה שחזר לכל מה שהזכיר אפילו לפניו וממרים שאינם מתכשלים שגם הם מותרים ברבעי וכן משמע מדדרישין פרי אמה פודה ואי אמה פודה לא טסר ולא פנין ולפי זה הא דמנן הנובלות כולם אסורות בערלה קאמר ולא ברבעי אבל הרמב"ם פירש (פלה פ"א מ"ח) הנובלות אסורות בכל אף ברבעי:

ב ומ"ש אב"י העלים והדורבים ומי גפנים מותרים. משנה שם (מ"ז):

ג האביונות והתפרות ש' צ"ף חייבים בערלה במה דברים אמורים בארץ ישראל

אגוזים והרימונים והגן שלהם. והזגין והגרעינין של הענבים. והתמד העשוי מהן. והפגים והתמרים שאינם מתבשלים. והענבים שלקו ואין נגמרין בבישולן. כולם חייבין בערלה (ד) ופטורין מרבעי: ב אבל העלין והלולבין ומי הגפנים פירוש כשחותכין הגפן נוטף ממנו כמו מים מותרין משום ערלה: ג (ה) האביונות יא והתפרות (ו) של צלף חייבין בערלה. כמה דברים

דמנן (סג) על הנובלות מנרן שהכל דקא סלקא דעתך דפליגי אמוראי חד אמר טשלי כמרא וז' ופירש הר"ר שמשון (דמאי פ"א מ"א ד"ה נובלות) תמרים שלא יתכשלו באין לעולם ותולשין אותן ומניחין אותן בעפר זה על זה להכשיל וחד אמר תמרי דיקא פירוש שהרום משרין ופרין למאן דאמר תמרי דיקא טרא פרי העץ בעי לנרובי שהרי לא נשחטו לקלקל ה' ומסיק אלא דהך נובלות סתמא דחנן מנרן עליו שהכל כולי עלמא לא פליגי דטשלי כמרא הוא כי פליגי נובלות תמרה דחנן ברש דמאי (פ"א מ"א) הקלין שדמאי שהקילו חכמים דהלוקחן מעס הארץ אינו לררן לעשן דכיון דאין חסודין אין עס הארץ חס עליהם וקא חשיב נובלות תמרה החס פליגי זה חד אמר טשלי כמרא וחד אמר תמרי דיקא והשתא סבירא ליה לרבינו כיון דתמרי דיקא כולי עלמא לא פליגי דמנרן עליהו טרא פרי העץ אס כן הא דחנן הכא והנובלות כולן אסורות אף משום רבעי בעל כרחך דהאי נובלות סתמא לא מיירי אלא בתמרי דיקא דכיון דחשיב פירי דמנרן עליה טרא פרי העץ חשיב נמי פירי לענין רבעי אבל טשלי כמרא כולי עלמא לא פליגי דפטורים מרבעי דלא חשיב פירי מדלא מנרן עליו טרא פרי העץ אלא שהכל: וד"ש ע"ד נראה דנרן נרור הוא שהרי הגאונים גבי לץ חלאו זה מה מדלגדי ערלה לאו פירא הוא לגבי

נרכה נמי לאו פירא הוא ולא מנרין עליה טרא פרי העץ דכחב הר"ף ברש פרק כ"ד מנרין (ו.) אמר רב יהודה אמר רב לץ של ערלה נחון לארץ זורק את האביונות ו' ואוכל את הקפריסין ומסיק דסבר כרבי עקיבא דאמר אין מתעשר אלא אביונות נלבד מפני שהן פרי והא דלא קאמר הלכה כרבי עקיבא משום דהוה משמע דהלכה כמותו אפילו בארץ ישראל קא משמע לן כל המיקל בארץ הלכה כמותו נחונה לארץ רבינא אשכחיה למר בר רב אשי דקא זריק אביונות דערלה ואכל קפריסין אמר ליה כמאן כרבי עקיבא כל המיקל בארץ הלכה כמותו

שאינן מתכשלין כלומר שדרכן שאינן מתכשלים לעולם דהיינו טשלי כמרא פטורין מרבעי ולא היה לררן לפרש דתמרי דיקא חייבין ברבעי משום דדבר פשוט הוא דפרי גמור הוא ועוד דנשמע ממילא מדיוקא מדלא קא פטרינן מרבעי אלא תמרים שאינן מתכשלים אלמא דתמרי דיקא דעדיפא מינייהו חייבין ברבעי דאס לא כן הוה ליה לאשמועינן רבנא דאפילו תמרי דיקא פטורין מרבעי כל שכן טשלי כמרא ונראה דהרמב"ם דכתב בסוף פרק ט' דהלכות מעשר שני (הלכה יג) נכנס כלשון המשנה והנובלות כולן אסורות לא קאמר אלא בתמרי דיקא דאילו טשלי כמרא אין פירי ואין חייבין ברבעי ולא פליגי רבינו והרמב"ם מה כלל אבל דם יוסף עלה על דעתו דהרמב"ם מחייב ברבעי תמרים שאינן מתכשלין ורבינו פליג עליה וכן כתב בשולחן ערוך (פ"א) שמי סברות מה ו' ולפע"ד נראה דלא דק דליכא פלוגתא בהא דפשיטא דאינו חייב ברבעי אלא תמרי דיקא אבל תמרים שאינן מתכשלין פטורין מרבעי ט' ואמוראי לא פליגי אלא נובלות תמרה דמאי ואיכא למאן דאמר דתמרי דיקא כיון דאין משומת רוב הפקר הילכך פטורין מן הדמאי וכן פירש הרמב"ם נמשנה ריש דמאי וכן פסק רש"י פרק י"ג מהלכות מעשר (הלכה ה) ח"ל ונובלות תמרה והן שפדין לא הטילו שאור פירוש דרכן של תמרים שיחפחו כלחם חמץ בעת הבישול ואילו הרום השירן עמד שלא הטילו שאור לא חשיב אף על פי שנקרא פרי כיון דרוב הפקר:

ב ומ"ש והגין ש"הם. כלומר של רימונים וכן. ברש פרק כ"ד מנרין (ו.) אמר רב יהודה אמר רב לץ של ערלה נחון לארץ זורק את האביונות ו' ואוכל את הקפריסין ומסיק דסבר כרבי עקיבא דאמר אין מתעשר אלא אביונות נלבד מפני שהן פרי והא דלא קאמר הלכה כרבי עקיבא משום דהוה משמע דהלכה כמותו אפילו בארץ ישראל קא משמע לן כל המיקל בארץ הלכה כמותו נחונה לארץ רבינא אשכחיה למר בר רב אשי דקא זריק אביונות דערלה ואכל קפריסין אמר ליה כמאן כרבי עקיבא כל המיקל בארץ הלכה כמותו

ג ומ"ש אב"י העלים והדורבים ומי גפנים מותרים. משנה שם (מ"ז):

ד האביונות והקפריסין והתפרות ש' צ"ף חייבים בערלה במה דברים אמורים בארץ ישראל

פרישה

(ד) ופסורים מרבעי. דנרבעי כמי (ויקרא יט מד) פרו ודרשין פרי אמה פודה ולא מה שאינו פרי דשם לא כמי אמת: (ה) האביונות והקפריסין והתפרות ש' צ"ף חייבים. כנ"ל האביונות הן הפרי עצמו והקפריסין הוא קליפה גדולה שפצתה הפרי ענין קליפה הגדולה סביב אגוזים דקים והתמרות נמוך העלין גדלים כמין פמרה וטולטין בעלה כמו בעלין של פרנה. רש"י (נרסם ל.). מ"ו (מהר"ל בעירו לטור): (ו) ש' צ"ף. מין פן שגדלים ט כמה מינים וקרי מיני נלפה:

הנהגות והערות

הגירסא (בכל הפעמים) "בשולי כרמא": ח ובנפרא שם הגירסא "לקללה": ט ועיין באריכות בש"ך כאן (ס"ק ה): י' וברא"ש שלפנינו (ס"ו ז) "העלים והלולבים ומי גפנים [והסמדר] מותרין בערלה". ועיין במשנה ראשונה שם (ד"ה סמדר) שהקשה על הרמב"ם שאמר סמדר מותר בערלה ולא חילק לומר דדוקא בעבים. לפי הגירסא הנ"ל שאלה זו קשה גם על הרא"ש: יא' ובמור שבדפורי ב"ח הגירסא "האביונות והקפריסין והתמרות" וכ"ה בפרישה כאן (אות ה):

מותרין דרבעי איתקוש למעשר שני: ה' רש"י שם (ד"ה בשולי כרמא) פירש "כמו שרופי חמה שבשלם ושרפם החום". ועיין עוד בזה ישועות יעקב (תאורח ס"י רב סע"י א.). ועל דברי הרא"ש כתב הגר"א בבאורו (ס"ק ט) "וגם דברי הרא"ש צ"ע שהביא פלוגתא דאמוראי שם ח"א תמרי דיקא וכו'. תראה שחסר בהעתקה וצ"ל כמ"ש בר"ש שם": ו' ועי' בפ"י שא"צ לחוש שיאכלם אחר. חרודי רע"א: ז' ב"ה ברפוסים המצויים (כאן ולקמן בכל הפעמים) וכ"ה בגמרא שם. בדפורי

ומ"ש אבל בחוץ לארץ אביונות חייבין והקפריסין והתמרות ספורין. כל"ל ונמקנת ספרי הדפוס כמוכן איפכא והוא טעות מפורסם:

ה ואלו שלש שנים וכו'. מטאכ נפרק קמא דראש השנה (דף י"א) אליבא דרבי יוסי ורבי שמעון דלקליטה לרין שמי שנמות דהיינו י"ד יום ואחר הקליטה כשגדל האילן שלשים יום נסוף השנה עד ראש חודש תשרי ל' יום בשנה חשוב שנה ובראש השנה מונה שנה שנייה לעולה דהיינו מ"ד יום:

אמורים בארץ ישראל (י) (א) אבל בחוצה לארץ קפריסין חייבין והאביונות והתמרות פטורין: ד—ה ואלו שלש שנים אין נמנים מיום ליום אלא הולכין בהן אחר שנות העולם (ס) שהוא מתחיל מתשרי ואם נתעברה נתעברה לערלה ולרבעי ופעמים שאינן אלא שתי שנים (ט) ומ"ד יום. ופעמים שהם יתרים על שלש שנים. כיצד יום קודם ששה עשר באב שנשאר עדיין מ"ד יום עד ראש חודש תשרי כיון שהגיע ראש חודש תשרי עלתה לה שנה ומונה עוד שתי שנים.

נמוך לארץ. ופירש ה"ר יונה (פ"ה ד"ה א"ר יהודה) ללף הוא אילן קטן ונקרא בערבי אלקפאר יש ט ג' מינים תמרות ואביונות וקפריסין. התמרות הם רחם כמו לולבי גפנים ורחיין לאחלה. והאביונות הוא הפרי עלמו. והקפריסין הוא שומרי הפרי ואומרים שזה הוא הכן שלהם שעומד קצתו על הפרי והוא ראוי לאחלה עד כאן. ורש"י פירש תמרות. נמוך העלים גדלים כמין תמרות [ו]טלמים ענלה כמו בעלים של ערבה: אביונות. הוא הפרי יב. קפריסין הוא קליפה גדולה שביטת הפרי כעין קליפה הגדולה סביב אגוזים דקים: והוא דלמרינן דכל המיקל בארץ הלכה כמותו נמונה לארץ כהן (ד"ה הלכה כמוהו) דטעמא משום דערלה נמוך

לארץ מדברי סופרים יג]. ויש לתמוה על מה שכמוה נקמרי רבינו נמוך לארץ קפריסין חייבין וכו' דאיפכא מיבעי ליה אביונות חייבים ותמרות וקפריסין פטורים יד]. ודע שהר"ף (פ"ה) כהן סמס ללף זורק את האביונות ואוכל את הקפרס ואל חילק בין ארץ ישראל למונה לארץ וכמה ה"ר יונה (ד"ה ופיה) דלית דבעו מימר שזונוהו יהיה שאפילו בארץ זורק את האביונות ואוכל את הקפריסין וסייעו סבתם מדברי הגמרא והוא ז"ל דמה ראייתם והעלה דעל כרחק לא יהיה כוונת הר"ף להמיר בארץ ישראל ואפשר שמפני שהיה המעשה דרכ אשי שהיה נמונה לארץ לא הוצרך לפרש יותר ע"כ. ומדברי הרמב"ם (פ"י ממע"ט ה"ג) נראה שאפילו בארץ ישראל זורק את האביונות ואוכל את הקפריסין שהרי סמס ולא חילק בין ארץ ישראל למונה לארץ טו]. [בדק הבית] כתב הרשב"א טז] שאלת הוורדים אם יש בהן משום ערלה ואפרת שמצאת ראה מרתגן במסכת שביעית (פ"ו מ"ה) הוורד הקטף והלוטים יז] יש להם שביעית רבי שמעון אומר אין לקטף שביעית מפני שאינו פרי הא חוד לכולי עלמא פרי הוא. חשוכה שאלה זו נשאלה ממני כבר ואמתי אני לפי דעתי שערלה נהגת בהם ועשיתי לדבר כמה סמוכות מאותה משנה ומסוגיא דמסכת נדה (ח.) אבל הראב"ד (תשובת ופסקים ס"ח פתור עכ"ל יח].) ובשיטה אחת למסכת נדה מצאתי כתוב בלשון הזה והתגן הוורד והקטף דקדק מכאן הראב"ד דמראקשי מעולה לשביעית שמע מינה דדינא חד אית להו וכמשנה הוורד הקטף קיימא לן דהיא כרבי אליעזר דהלכתא כמותו ואם כן אנו למדן כי ערלה נהגת בוורד והוא ז"ל כתב דלא ראינו מי שנהג בהם איסור בחוצה לארץ ושמא משום דהוצר הוא הפרי והעלין כמו שאינן ואפילו שומר לפרי אינן ואף על גב דמספקא לן אי שקלת להו כשהוא סמדר אי לקי פירא או לא לא החמירו והרמב"ן כתב על זה והחמיר תבא עליו ברכה וכן השיב הרשב"א עכ"ל [עד כאן].

ד ואלו שלש שנים אין נמנין מיום ליום אלא הולכין בהם אחר שנות העולם שהוא בתחילת תשרי וכו'. משנה נפרק קמא דראש השנה (ג) באחד בתשרי ראש השנה לנטיעה ובגמרא (ט): מנא לן דכתיב (ויקרא יט טג) שלש שנים יהיה לכם ערלים וכתיב (שם פ"ה טז) ובשנה הרביעית וליף שנה שנה מתשרי דכתיב (דברים י"א יג) מראשית השנה: ומ"ש ופעמים שאינו אלא שתי שנים ומ"ד יום וכו' ולאחר ראש חודש תשרי ש"ף שנה רביעית כל הפירות שיחננטו בו קודם חמשה עשר בשבט יש להם גם כן דין ערלה וכו'. שם מנו רבנן אחד הנוטע ואחד המצריך ואחד המרכיב ערב שביעית שלשים יום לפני ראש השנה עלתה לו שנה ומותר לקיימן בשביעית פחות משלשים יום לפני ראש השנה לא עלתה לו שנה ואסור לקיימן בשביעית ופירות נטיעה זו אסורים עד ט"ו לשבט אם לערלה ערלה ואם לרבעי רבעי. ופירש רש"י עלתה לו שנה. כיון שהגיע יום אחד בתשרי עלתה לו שנה למיין שני ערלה: פחות משלשים יום. לא עלתה לו שנה עד תשרי הנא אם אינה ערב שביעית ואם ערב שביעית היא אסור לקיימן משום מוספת שביעית: ופירות נטיעה זו אסורים וכו'. אף על פי שאמרנו עלתה לו שנה אם פירות נטיעה היא אסור לקיימן משום שלשים יום מיד עדיין אסורים הן עולמית משום ערלה שאף על פי שחשירי ראש השנה לנטיעה ט"ו בשבט ראש השנה לאילן חו ככר

פרישה

(י) אבל בחוץ לארץ אביונות חייבים והקפריסין והתמרות ספורין. כל"ל (לפוקי מספרים אמרם שכמוה קפריסין חייבים והאביונות והתמרות פטורין וכן הגיה ר אברהם פולג. עד כאן המגיה) ופירוש משום שומרא לארץ ישראל חשבינן הכל כפירות ונמוך לארץ מאחר דערלה דרבנן לא חשבינן הכל כפירות אלא אביונות שהן עיקר הפירות. גמרא (טז.) מ"ו (פסולות)

דרישה

רצד [א] אבל בחוץ לארץ אביונות חייבים וכו'. פירוש משום חומרא דארץ ישראל וכו' ובחוץ לארץ מאחר דערלה מדרבנן וכו' וכן רש"י כתב הטעם אהא דאמרין דכל המיקל בארץ הלכה כמותו בחוץ לארץ משום דערלה בחוץ מרברי סופרים. וקשה הא כתב רבינו בסמוך שהוא הלכה למשה מסיני שנהג בחוץ לארץ ומשמע בגמרא וכו'

הגהות והערות

יב] בדפורר הגירסא הוא הפרי עצמו. אבל בדפוסים אחרים וברש"י שם הגירסא כפי שמדפסו כאן: יג] ועיין שם בצל"ח (ד"ה ערלה) ובפני (ד"ה גמ' אמר רב יהודה וכו') המבארים מודע רש"י נקט כמ"ד עולה בתויל מדיס. וע"ע בפני שחמה על הביי שנקט כרש"י ולא שת לבו לרמב"ם דאע"ג דס"ל הלמי"מ אפיה פסק ככמה דוכתי כדברי המיקל. וכן קשה על הט"ו כאן (בס"ק ב) ועיי"ש עוד ברש"י א וברד"ש כאן (אות א): יד] הפרישה (באות ו) בשם הרא"ם והבי"ח הגיהו כסוד "אביונות חייבים ותמרות וקפריסין פטורים" וכן הגיה גם בהעמק שאלה (שאלתא ק אות כב) וכ"ה גם בשו"ע (ס"ג א):

טו] ועיין בבור הגר"א (ס"ק יא) המביא את מקורו של הרמב"ם: טז] כלשון התשובה הנמצאת כאן לא מצאנו מקומה. אבל הא דבוורד נהג ערלה כתב הרשב"א בתשובה ח"ו ס"י ש"ב שנו, ושנו. (ועיין ב"ה בסוף הסימן): יז] בדפורר הגירסא הלוטה. בדפוסים אחרים, הלוטים. ובמשנה. הלוטם: יח] צ"ע וכאן כתב הרשב"א שהראב"ד מתיר ובסוף הסימן הביא הבדק הבית שהרשב"א כתב שהראב"ד נסתפק בזה התמיר בדוחק רק בחול: יט] והבי"ח שם הגיה ברש"י "של שנה רביעית מיד הוסיף ע"ז י"ג כלומר קודם ט"ו בשבט":

